GABRIEL FARRUGIA

IFFISSAT FL-ARMAR TAL-KNEJJES U DEJJEM JIPPROVA JAGĦMEL DAK LI JARAW GĦAJNEJH

Kitba ta' **RAMONA PORTELLI**

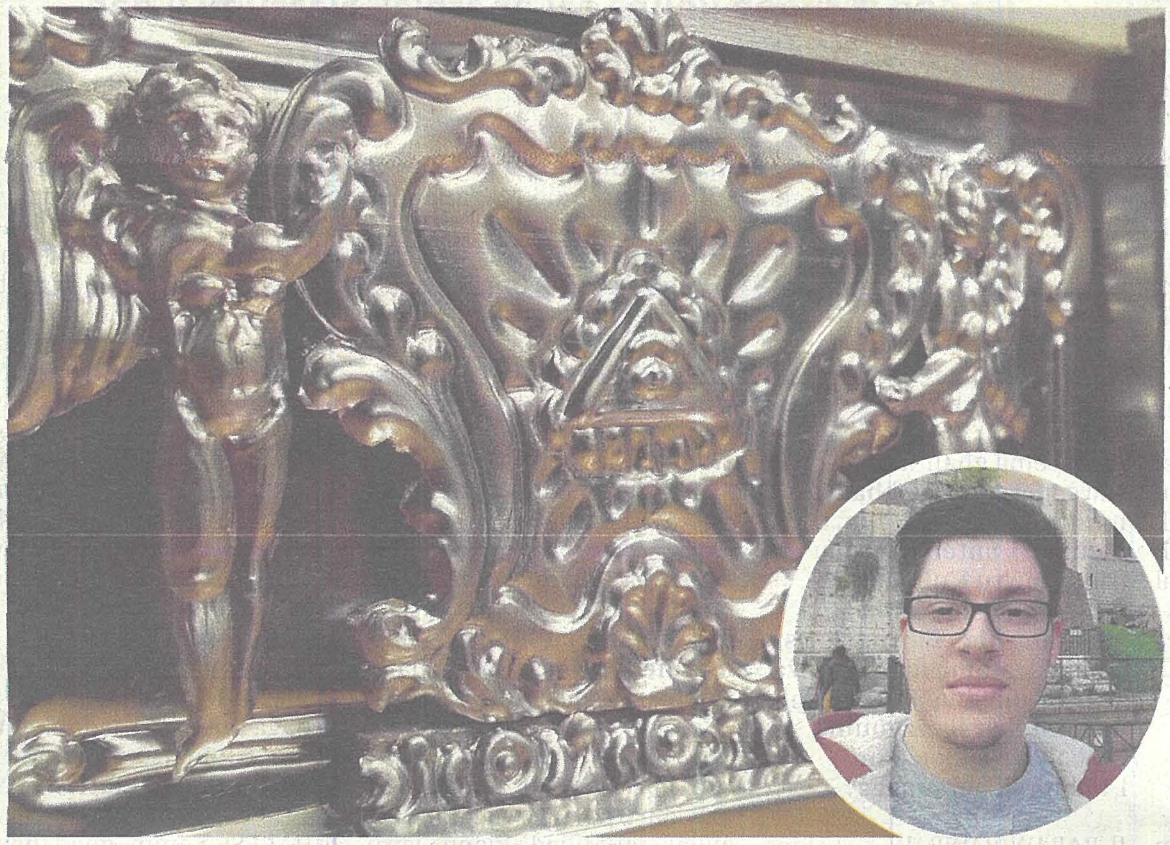

Ħafna drabi, il-bniedem ifittex li jesplora aktar f'ħajtu u jimmira li jirnexxilu aktar. Dan l-aħħar sirt naf b'żagħżugħ li *l-arti taffaxxinah immens*, u dejjem jipprova jagħmel dak li jaraw għajnejh. Jaffaxxinah ħafna wkoll l-armar tal-knejjes u jemmen li l-artist veru huwa dak li joħloq hu u mhux li jimita. Qed nirreferi għall-artist Gabriel Farrugia.

Għandu 20 sena, minn Ħal Tarxien u hu żagħżugħ b'interess kbir fl-arti. Huwa student bħal ħafna oħrajn li jsegwi l-kors tas-Soċjoloġija ġewwa l-Università ta' Malta. Ħafna żgħażagħ tamparu jkollhom xi xogħol part-time, iżda huwa jqis l-arti bħala x-xogħol full-time tiegħu għaliex minn xħin jiftaħ għajnejh sa ma jorqod ħsiebu jkun ħafna mid-drabi fuq xi biċċa xogħol li jkun qed jaħdem jew fuq biċċiet tal-arti futuri li jkun ikkumissjonat biex jaħdem. Bħal żgħażagħ oħra, jinteressa ruħu f'dak kollu li jiġri madwaru. Jista' jgħid li għandu ħbieb minn kull qasam tal-ħajja, kemm dawk artisti bħalu, kif ukoll oħrajn li għalkemm l-arti li jagħmel ma jifhmux ħafna jew anke ma tantx tinteressahom, japprezzaw dak li jagħmel. Illum ftit għadek issib żgħażagħ li tinteressahom l-arti u l-manifattura tagħha speċjalment dik tal-festi u knejjes, għalkemm wieħed ma jridx jinsa l-ammont kbir ta' żgħażagħ li jipparteċipaw u jarmaw l-armar tal-festi, ftit huma *ż-żgħażagħ li huma artisti*. Gabriel huwa wieħed minnhom li rnexxielu joħloq niċċa t'arti differenti u unika fl-età żgħira tiegħu.

L-imħabba tiegħu għall-arti dejjem baqgħet tikber miegħu sal-punt li llum il-ġurnata fl-età ta' 20 sena rnexxielu jistabbilixxi ruħu bħala artist. Għalkemm huwa student tas-Soċjoloġija fl-Università ta' Malta, jemmen li fil-ħajja mhux l-iskola biss tgħodd, iżda affarjiet u interessi oħra jagħmlu l-bniedem komplut.

L-imħabba lejn il-kult u l-arti sagra minn dejjem iħoss li kienet fih għaliex ta' età żgħira kien involut sew fl-armar u f'dak kollu li għandu x'jaqsam fil-Knisja Parrokkjali ta' Ħal Tarxien. "Hawn ngħid grazzi lill-ġenituri u lill-familjari tiegħi li dejjem ħeġġewni u ressquni lejn dawn l-affarijiet. Kbirt iktar u dan l-interess kompla jikber tant li t'età żgħira kelli l-ewwel minjatura ta' knisja fejn fiha kont nipprova naħdem u nagħmel l-armar bħalma nara fil-knejjes ta' vera. Nista' ngħid li qatt ma tgħallimt arti l-iskola, imma dejjem bqajt nipprova u nesperimenta waħdi. Nemmen li artist titwieled, mhux issir, iżda kull esperjenza ta' dak li tagħmel tgħallmek għall-oġġett ta' warajha. Ta' 15-il sena, bdejt nibni l-mudell tal-knisja li għandi llum u dan ħeġġiġni biex naħdem l-armar għalih ħalli jkolli s-sodisfazzjon li mhux biss armajt, imma wkoll ħdimt l-affarijiet jien. B'hekk ħadt interess f'ħafna mediums differenti tal-arti fosthom fit-tafal, disinn u fost l-iktar għal qalbi dawn l-aħħar snin il-metall," beda jgħidli Gabriel.

Ta' min jgħid li minn età żgħira, Gabriel kien affaxxinat fl-arti u dejjem kien jipprova jagħmel dak li jaraw għajnejh. "Minn dejjem affaxxinani l-fatt kif ta' qabilna bil-ftit għodod li kellhom u n-nuqqas ta' teknoloġija li għandna llum, irnexxielhom jibnu tempji maestużi għall-qima tat-twemmin tagħhom. L-arkitettura tal-knejjes, il-pittura, l-armar, il-mużika u tant affarijiet oħra dejjem issorprendewni. Meta kont iżgħar, tista' tgħid meta kont tifel kont midħla sewwa tal-Knisja Parrokkjali ta' Ħal Tarxien, il-knisja fejn tgħammidt u kont involut sewwa. Meta kbirt naqra oħra kont immur ngħin fl-armar ta' din l-istess knisja. Narma u mmiss dawn l-affarjiet artistiċi tħajjart inkabbar l-interess lejn kif inħadmu dawn l-afffarijiet, in-nies u l-imħuħ li kien hemm warajhom. Allura meta kont nirritorna lura d-dar kont nibqa' naħseb kif nista' nagħmel xi ħaġa simili," beda jispjegali Gabriel.

Kompla jgħidli li kellu l-ewwel minjatura ta' knisja artal sempliċi fejn fuqu kien jarma u jagħmel bħalma kienu jagħmlu fil-knisja. "Kont immur naqbad xi biċċa tafal jew iktar qabel plastisin ta' tifel żgħir u nipprova nimmudella xi ħaġa jien jew xi disinn jew xi prospettiva bi ftit injam bl-għajnuna tal-ġenituri. Sa dak iż-żmien kien biss logħob. Nistqarr li ż-żmien li kont bdejt dan id-delizzju kien kważi qed imut. Rari kont għadek issib armar f'minjatura għaliex qabel kien isir ħafna xogħol taċ-ċomb bħal gandlieri u affarjiet oħra li dawn minħabba istruzzjonijiet Ewropej kontra l-użu u l-manifattura taċ-ċomb kellhom jinqatgħu. Dan l-interess iżda kompla jikber miegħi u mal-milja taż-żmien dejjem bqajt infittex u nitgħallem fuq artisti kbar bħal Abraham Gatt, Emanuele Buhagiar, Nikola Zammit u disinjaturi Maltin oħrajn li sawru dawn l-affarjiet u paramenti artistiċi," spjegali b'tant interess fuqu.

Jaffaxxinah ħafna l-armar tal-knejjes

Bis-saħħa tal-ġenituri tiegħu, kien ukoll involut fil-knejjes u l-armar tagħhom u eventwalment meta kiber kien imur jgħin fl-armar tal-knisja. Id-dettalji tant sbieħ tal-armar ħajruh irid ikun jaf kif jinħadmu. B'hekk nibet ċertu interess fih. Kien imur id-dar u jipprova joħloq dak li jkun ra, imma fiċ-ċokon. Fil-fatt ta' 15-il sena beda jibni l-mudell tal-knisja li għandu llum. Fatt interessanti huwa li dejjem tgħallem u prova waħdu mill-iżbalji tiegħu stess. "Kif għedt qabel ta' età żgħira kont dejjem nipprova nimita dak li nara fil-knejjes ta' veru. Ta' 15-il sena bdejt nibni l-mudell tal-knisja li għandi llum. Meta nidħol ġo knisja jew ġieli anke waqt l-quddiesa, kont dejjem u għadni sal-lum noqgħod inħares lejn l-affarjiet, lejn l-armar u anke l-binja tal-knisja. Bdejt billi ppjanajt sewwa u pinġejt disinn ta' kif ġejja l-pjanta. Imbagħad bdejt nibni bil-mod. Mastrudaxxa anzjan minn Ħal Tarxien kien qatagħli l-injam il-kbir. Illum m'għadux magħna u minn hawn insellem il-memorja tiegħu Pawlu Agius. Wara li lestejt il-binja kelli bżonn iktar armar u għalkemm kont nixtri xi ftit armar ukoll għax dan *ma tistax tkun kapaċi tagħmel* kollox intì, bdejt nipprova naħdem ftit jien ukoll. B'esperiment pruvajt naqbad biċċa metal u nagħfas fiha disinn. Ix-xogħol għoġobni u tħajjart li nkompli nesperimenta. Dejjem qabel inħożż id-disinn li nkun ser nagħmel u nipprova naħdmu. Bla dubju x-xogħol tal-bidu m'għandux x'jaqsam ma' dak li qed nagħmel issa għaliex iż-żmien u l-esperjenza jgħallmuk u jmexxuk 'il quddiem. Int u taħdem ukoll tiżviluppa u tiskopri metodi oħra, kif tista' taħdem aħjar b'iktar faċilità u metodi oħra biex ix-xogħol joħroġ aħjar. Għalija kienet iktar diffiċli għaliex dak li nagħmel fil-metall f'minjatura m'hawn ħadd li jaħdmu u għalkemm qisni skoprejt u ħloqt niċċa ġdida, magħha din ġabet l-isfida li kelli nitgħallem u niskopri waħdi għaliex ma kelli lil ħadd min jurini," spjegali tajjeb Gabriel.

Illum ta' 20 sena daħal l-iskola tal-arti – Malta School of Art, u żgur mhux forsi din l-iskola qed tgħinu jiżviluppa t-talenti tiegħu. "Tgħinni ħafna għaliex kif jgħidu, dak li titgħallem qatt mhuwa telf. Nistqarr li l-iskola tal-arti laqqgħatni ma' nies ġodda u fi ftit żmien anke tgħallimt modi ġodda ta' arti u stili ġodda wkoll. L-iskola tal-arti nitgħallem il-mudellatura u l-*iskultura fit-tafal u mediums* simili li qabel ġieli kont ħdimt bihom, iżda titgħallem teknikalitajiet ġodda. Fl-iskola tal-arti wkoll ġejt espost għal stili differenti fosthom dak modern u kontemporanju. Sfortunatament fejn titħarreġ fid-disinn m'hawnx, allura dak trid tikber fih waħdek, dejjem tosserva t-tajjeb li għamlu ta' qabilna u tispira ruħek minnhom biex toħloq l-arti tiegħek. Nistqarr li nħossni differenti peress li mdorri iktar fl-istil barokk u klassiku, iżda nemmen li meta l-arti tkun magħmula bis-sens, anke dik kontemporanja tkun sabiħa u biha tesprimi ħafna ruħek," stqarr miegħi Gabriel.

Kompla jgħidli li nies kbar bħal Abraham Gatt, Emanuele Buhagiar, Nikola Zammit u disinjaturi oħrajn jaffaxxinawh u jispirawh fix-xogħol tiegħu. "Ħafna mid-drabi peress li jien

nagħmel xogħol f'minjatura fejn jidħlu ventartali, karti Gloria, leġiji, missalli, labtijiet, sopraporti girandole u affarjiet oħra li fil-knisja ta' veru jkunu maħdumin fil-fidda, jien inħares u nosserva sew biex inkun nista naħdem bħalhom f'minjatura. Dan ma jfissirx iżda li nagħmel repliki tax-xogħol eżistenti li nsibu fil-knejjes. Għalkemm ġieli ħdimt repliki, veru ftit huma l-każi fejn għamilt dan għaliex nemmen li hija iktar ta' preġju li min ordna l-artifatt ikollu xi ħaġa unika u oriġinali li bħala la hawn u lanqas se jkun hawn fl-ebda knisja kemm dik reali u wisq inqas *f'minjatura. Ħafna mid-drabi* x-xogħol li naħdem ikun ordnat u nista' ngħid li għall-grazzja t'Alla x-xogħol dejjem jiżdied. Dan ukoll minħabba r-raġuni li dak li nagħmel huwa uniku u m'hawnx min jaħdmu. Tieħu gost tara nies delettanti tal-minjaturi tal-knejjes li jiġu għandi biex jordnawli x-xogħol għaliex dak ifisser li dak li nagħmel huwa ta' livell, apprezzat u mfittex. Ovvjament, ma jonqosx li naħdem xi xogħol għall-minjatura tiegħi li nistqarr ftit ikun iċ-ċans minħabba li nispiċċa naħdem affarjiet li jkunu ordnati għal ħaddieħor," kompla jiżvela miegħi.

L-artist veru huwa li joħloq hu u mhux li jimita

Qabel ma mort għal din l-intervista kont naf ukoll li xogħol bħal tiegħu huwa uniku għar-*raġuni li m'hawnx min jaħdmu* ħafna. Fil-fatt, konxja mill-fatt ukoll li kull biċċa xogħol tiegħu tkun oriġinali fis-sens li fl-ebda knisja la reali u lanqas minjatura ma jkun hawn l-istess. B'hekk ridt inkun naf minn fejn jiġuh l-ideat oriġinali tiegħu għal kull disinn li joħloq. "Tispira ruħek minn diversi artisti u disinjaturi li ħadmu ħafna xogħol tal-arti ta' livell għoli. Meta insiefer u nidħol f'mużewijiet li jesibixxu arti ekleżjastika nieħu ħafna ritratti għall-ideat u anke meta nkun f'xi knisja Malta. Ideat bilfors tieħu għaliex dawn jgħinuk tiskopri metodi ġodda u ideat ġodda u kbar. Meta nkun barra minn Malta ninnota wkoll kemm huwa differenti it-tip ta' armar li għandna aħna fil-knejjes tagħna kkumparat ma' dak ta' barra. Filwaqt li barra minn Malta, *fosthom insemmi* Ruma fejn hemmhekk insibu l-epitomija tal-arti li wieħed jista jara, ninnota li jkun hemm biss apparat wieħed tal-festa b'gandlieri tal-fidda sbieħ u xi ventartal tal-fidda, u ieħor għal kuljum u l-istorja tieqaf hemm, Malta nsibu knejjes fejn kull festa jkollha apparat t'armar differenti għaliha għall-knisja kollha. *Hemm nikkonferma* kemm il-knejjes tagħna huma tassew rikki f'dik li hija arti. Anke l-istil ta' dak li nsibu barra minn Malta huwa differenti għal dak li mdorrijin bih hawn. Iżda xorta tispira ruħek minn xogħol ta' tant artisti kbar fosthom dawk li semmejt iktar 'il fuq. Qatt mhu se nkun huma u f'ċertu sens lanqas irrid li nkun. Inutli jien nagħmel ventartal pereżempju bħalma kien jagħmel Abraham Gatt għaliex nistax naqbad u nagħmel replika tiegħu mill-ewwel u ma niddisinja xejn. L-artist veru huwa li joħloq hu u mhux li jimita! Ħaġa li jekk ma toqgħodx attent jien stess l-ewwel wieħed kemm-il darba ninqabad fiha. Nemmen li l-artist veru hu dak li jaqbad dak kollu li ġie qablu, jistudjah sew im*bagħad jagħmel xi ħaġa li tkun* differenti u oriġinali bil-ħsibijiet tiegħu ispirata minn dawk ta' qablu u konformi ma' dak li aħna mdorrijin naraw. Dak hu li nipprova nagħmel jien bil-limitazzjonijiet kollha tiegħi," spjegali sew Gabriel.

Mistoqsi x'tip ta' materjal juża sabiex jaħdem il-minjaturi tiegħu, Gabriel weġibni: "Nuża diversi tipi ta' materjali fosthom tafal, injam, ġibs u induratura, iżda naħseb l-iktar li għamilt suċċess fih kien il-metall għaliex huwa xogħol uniku. Bla dubju, il-punt tat-tluq ikun disinn tajjeb mhux iffullat li ma tifhem xejn. Għaliex hawn wieħed irid iżomm f'moħħu li xogħli huwa f'minjatura u għalhekk irrid noqgħod iktar attent biex id-disinn ikun wieħed spjegat u pulit mingħajr geġwiġiji żejda u affarjiet li jtelfu milli jitgawda d-disinn. Għalkemm xogħli s'issa ma jinsabx fil-knejjes veru, imma xorta jinsab f'minjaturi tal-knejjes veru u għalhekk xorta rrid nirrispetta l-idea ta' knisja u r-rispett li l-armar u t-tiżjin mhuwiex il-punt ta' attenzjoni prinċipali tal-knisja, iżda qiegħed hemm biss biex iżejjen fil-każ tiegħi l-mudell tal-knisja. L-iktar li niġi mqabbad naħdem huma affarjiet fil-metall għaliex huwa xogħol uniku li nagħmel jien, biss għal kuntrarju ta' xogħol ieħor li jagħmlu diversi artisti oħra fejn jidħlu statwi u affarjiet relatati li b'xorti tajba nsibu numru ta' artisti li jagħmlu xogħol ta' dak it-tip. Il-gost tiegħi hu meta ġieli mmur nara xi mudell ta' knisja ta' xi ħadd u nara xogħli armat b'għożża u apprezzat għaliex hemm nieħu sodisfazzjon għaliex ngħid sinjal li dak li ħloqt jien intgħoġob u jinsab indukrat b'għożża minn dawk li ordnawh."

Bl-arti tiegħu jipprova jagħti kontribut fil-qasam artistiku Malti

Ridt inkun naf, apparti bħala passatemp, jekk qatt jikkunsidrax li jieħu l-arti bħala x-xogħol prinċipali tiegħu. "Kieku l-introjtu finanzjarju jirrendi biżżejjed bla dubju mmur full-time fuq dan ix-xogħol, iżda dan ma jippermettix. Nemmen ukoll li jekk l-arti tagħmilha biss għall-flus ma tibqax arti mill-qalb. B'hekk komplejt bl-istudji tiegħi fl-Università ta' Malta, ħalli 'l quddiem jekk Alla jrid insib xogħol li jkun għal qalbi wkoll u l-arti li nagħmel tkun hemm bħala delizzju li nħobb u anke għaliex le naqla xi ħaġa minnha wkoll. Personalment ma nħobbx naċċetta ħafna xogħol għaliex tispiċċa taħdem bl-għaġla u magħfus biż-żmien. Ir-riżultat ikun li l-aħjar nagħmel biċċa xogħol waħda u ta' livell, milli nagħmel *10 affarjiet u x-xogħol ma* jkunx tal-livell mixtieq. Wieħed irid iżomm f'moħħu li dan huwa xogħol bl-idejn fejn jien nagħmel ix-xogħol mill-bidu sal-aħħar waħdi, mill-punt tat-tluq, id-disinn sa meta x-xogħol li jinkludi proċess rigoruż u ta' dettall fin, ikun lest. Ħafna studenti tal-età tiegħi jfittxu li jagħmlu xi part-time job li ħafna drabi ma tantx ikun jinteressahom u jmorru biss għall-flus. Jien b'wiċċi minn qudiem ngħid li għandi l-arti li kultant inħoss li mhix part-time job biss, imma kważi kważi full-time, għaliex prattikament ħafna mill-ħin tal-ġurnata tiegħi nkun naħseb jew fuq xi disinn jew fuq xi biċċa mużika li nkun qed naħdem jew ser naħdem fuqha għaliex barra dan l-interess tal-arti jien ukoll nikkomponi xi mużika li tindaqq fil-knejjes fosthom dik ta' Santu Wistin tal-Belt Valletta fejn tagħha jien direttur mużikali. Nixtieq li xi darba ovvjament nasal li l-arti tkun il-ħobża tal-għajxien tiegħi, iżda dak iż-żmien għaliex le forsi għad jasal ukoll. Nemmen li l-isbaħ xogħol li jista' jkollok hu li l-passatemp li dejjem għoġbok ikun l-għajx*ien tiegħek, iżda dan sfortuna*tament mhux dejjem jista' jkun possibbli."

Fl-aħħar nett Gabriel għadda messaġġ lill-qarrejja ta' din il-gazzetta. "Il-messaġġ tiegħi l-ewwel nett li nirringrazzja lilek ta' din l-intervista u l-interess li wrejtu f'xogħli. Nirringrazzja wkoll lil dawk kollha li xi darba jew għad naħdmilhom xi artifatt għall-minjatura tagħhom u ta' dan ngħidilhom grazzi tal-fiduċja kontinwa f'dak li nagħmel u fl-arti li noħloq.

F'dawn l-aħħar snin qegħdin naraw żieda ta' delettanti ta' dawn l-affarjiet. Illum il-ġurnata kkumparat ma' qabel, in-nies saru jfittxu l-għajn għad-dettall u l-finezza, iktar milli d-dilettantiżmu li konna mdorrijin bih. Dan jimlieni b'kuraġġ biex inkompli naħdem xogħol ta' livell għoli u serjetà. Nixtieq biss iżda, li l-idea żbaljata li dan id-delizzju jitqies bħala logħob tinqata'. Nies bħali li naħdmu u dejjem nistudjaw kif nistgħu ntejbu l-arti tagħna, ma nipproduċux affarijiet tal-logħob, iżda affarjiet tal-arti li għandhom ikun apprezzati kif nemmen li minn ħafna huma diġà. *Fl-aħħar u* mhux l-inqas inħossni kburi li f'din l-età żagħżugħa diġà rnexxieli nibni isem tajjeb u nkompli nikber bħala artist, kif dejjem xtaqt minn età żgħira. Nieħu gost li bl-arti tiegħi nagħti kontribut fil-qasam artistiku Malti. Il-ħolma tiegħi hija li l-arti tiegħi tibqa' ħajja u apprezzata, anke meta jgħaddi ż-żmien u tibqa' tiġi mfittxija minn kull min japprezza dawn l-affarijiet," temm jgħidli Gabriel.

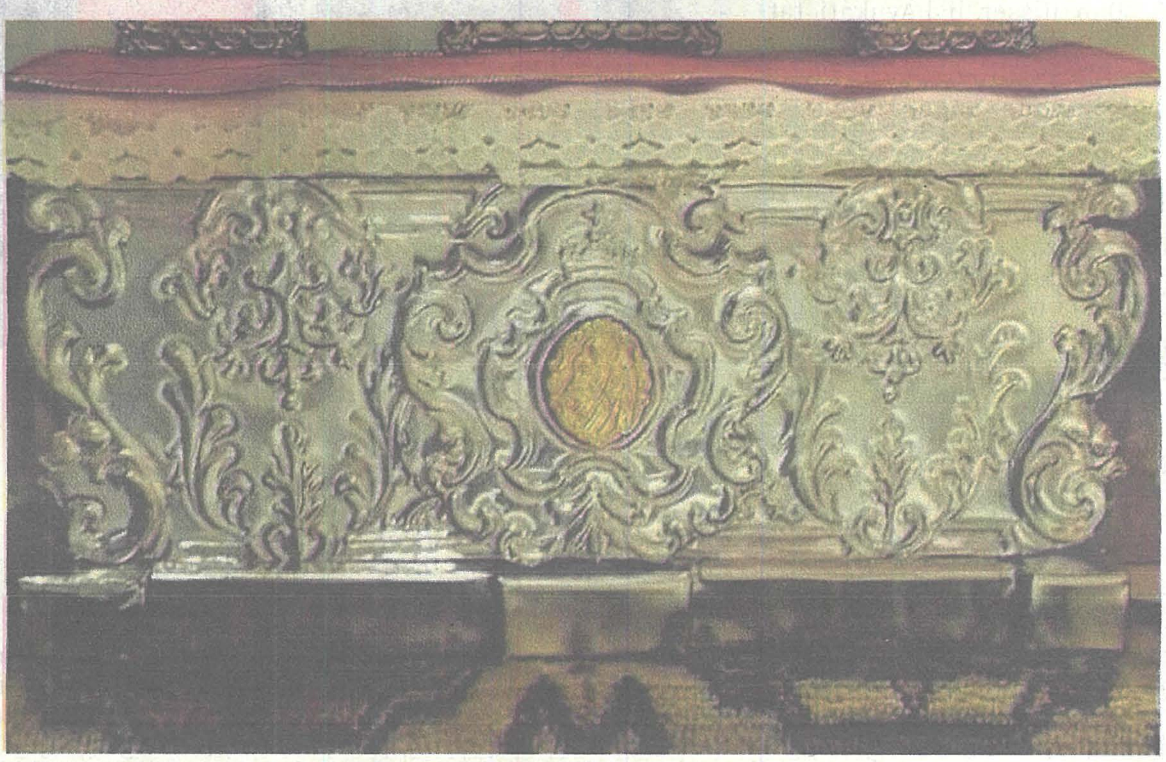

Mario Fardell